

les tres primeres eds., però *metgesa stranya* en el ms.); «ella, qui *metgessa* no era, posat que son marit o fos», *Decam.* iv, § 10, 278.8 (trad. «ella, che *medica* non era, come che *medico* fosse il marito»).

Metgia [fi S. XIII]: «Remembrà la *metgia* per la qual hom mortifica tota temptació, so és a saber, Déu e la sua passió», Llull (*Blanq.*, *NCl.* i, 259.17); «Pare no pot reebre us de fruyts en re que fill --- guayn --- en offic d'avocació, ni en offic de *metgia*, ni en re que guayn tinent escola ---», *CostTort.* (Ol., p. 271, § 3); «un dels fraras de laíns, qui sabia de *metgia* ---», Reixac (*Questa*, 23.20). Del cat. passà al cast. ant. *megia* (S. XIII) i *mengia* (V. nota a la meua ed. de l'A. de Hita, v. 1545d, p. 187b), cf. supra el manlleu de *metge*.

Metjar [Llull]: «Malalta era Amor: *metjava-la* Amic ab paciència, perseverança --- guaria l'Amor» (*Blanq.*, *NCl.* III, 66.21, § 245); cita de Reixac supra (sobre *metge*) i de 1268 (infra, *metzina*); «la batalla durà tant, que --- los ballesters qui-ls havien règeament nafrats: que d'aquells mateix qui eren sobre coberta, qui eren hòmens de vergonya, hagren major mester que-s faessen *metjar* que no combatre», Muntaner (fets de 1285, *Casac.* iv, 42.2). *Metjament* [S. XIII]: «él no volc recebre negun *metjament* [trad. *medicinam*, 583.31]; «anava-li davant un emfant, qui portava lum e *metjamens*», *VidesR.*, 194v2, 66v1; *MiretS.*, *TemplH.*, 540. *Metjaire* (afegit per Fabra al marge de l'original de la seva gramàtica pòstuma, § 148) i només registrat per Bulbena i Vogel. *Metger* adj.: *plantas metgeres*, *JMSagarra*. *Metjastre*.

De *metjar* és duplicat savi *medicar* [-cat, -cada, Lacavalleria]; *medicable*; *medicació* [fi S. xv, *Cauliac*]; *medicament* [fi S. xv, *PMC Carbonell*]; *medicamentós*; *medicamentari*. *Mèdic* adj. [Lab. 1840; *DFa.*] o *medic.* *Medicastre*.

Del ll. *MEDICINA* 'ciència mèdica', 'medicament', vingué el cat. *metzina*, que en català arcaic apareix encara amb el sentit de 'medicament, medecina' [mj. S. XIII]: «ab aguyla punyén / t'às a trayre l'espina / s'anar vols dretchamen: / a fort mal, fort *metzina*», Guillem de Cervera, 1126d; «cat qui reba *metzina* / contra mal, e no pren, / blasme n'à de la gen, / e cell qui-s sent greujar / deu mantenén cercar / tot ço qui contrast sia / a sa greu malaltia», *Cerverf* de Girona, *Faula del Ross.*, v. 14; «eu són *metge* de paraules, e sé donar *metzina* a tot hom qui sia naftrat per paraules», *VidesR.*, 258r2 (trad. *medelam*, 812); «has *metzina* d'amor ab què hom faça tinta ab què scriva ton amar?», *Blanq.* (*NCl.* II, 148.21); en comptes de 1268 de la casa de l'Infant Pere, futur Pere el Gran: «*Metjar* les dones, 4 drs.: *metzinas* a Agnesina, 2 drs. --- *metzinas* a don Jacme [el seu fill], 5 drs.; *metjar* les dones, 4 drs.; ---» (*BCEC* 1908, 174). Però ja per aquell temps es començava a usar amb el sentit de substància venenosa (al principi per eufemisme o sarcasme, més aviat que pel caràcter semitòxic de certs medicaments, cosa menys desenrotllada llavors que en segles més tardans): «crimine *mezzinarum*» ja apareix en un doc. de 1269 de StJ. de Pla-de-Corts (*InuLC*). «Nós haguem per muyler la Rejna dona Lionor,

per conseyl de nostres hòmens, que-ns conseylaven que, pus nostre pare no havia pus fiyl sinó Nós, que prenguéssem muyler estan jove, per ço car éls havian gran regart de nostra vida per raho de malalties o de *metzines* que-ns donassen», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 29, § 18). *L'InuLC* registra (semblen tots amb aquest sentit) exemples ross. de *metzinarum* 1348, *metzines* 139, 1599. «Si algun hom o fembra metrà *metzines* dejós lo limidar o clavadura de porta de algú ---», *Ordinacions de la Vall d'Àneu* de 1424 (*RFE* iv, 34).

Amb aquest sentit segueix essent ús general en tot el domini (per més que en algunes ciutats hagi penetrat bastant el castellanisme en la forma alterada *vereno*): des del ross. fins al val., i des d'Eiv. («*metzine*: veneno», *PzCabr.*) i les altres illes, fins a l'extrem Nord-Oest (Cardós etc.). En alguns punts, per contaminació de *metge*, *metgia* etc., vulgarment es pronuncia *metgina*: a Mallorca així a Manacor etc. (*BDC* VII, 37; x, 64, on és també el nom del fruit del *Solanum sodomaeum* L.), però *metzina* no sols a Palma sinó en la boca de la gent educada de pertot; també *megina* a la Vall de Cardós (Estaon, 1934) i a quasi tot l'Alt Pallars i Ribag., i altres diverses zones del cat. occidental.

En general es distingeix *metzina* parlant de les plantes i substàncies minerals i *veri* aplicat al dels animals (*bəri* Bna., *bri* a molts punts del cat. or. etc., *biri* a l'Alt Pallars), si bé a Cardós el dels animals es diu tant amb un mot com amb l'altre: certament això no és inoït en altres punts del Princ., i viceversa no es pot condemnar del tot (si desaconsellar-ho en principi) l'ús de *veri* amb aplicació general, sobretot en escrits de to literari. *Metzines* en plural és l'ús general en el cançoner i predominant en tota la llengua moderna: «*metzines* m'en haveu dades: - mare, morta me veureu», *MilàF* (*Romlo.*, 22.6, ja en l'ed. de 1853).

Metzinós [manca Lab. 1840 ---]: 1898 «*marxigol*: mena de planta *metzinosa* que --- he vist a la montanya de Bassegoda», *Coromines*. *Metziner* 'emmetzinador' i sovint 'bruixot': «per consel d'un jueu que era *mesiner*» (trad. *judaei malefici* 593.30); «que-s tolgués de la sua folia per so que no fos punit ayxí con a *mesiner*» (*tamquam maleficus puniretur* 635.14); «enaprés él li tramés una femna *mesinera* que li fesés per què ela ag<u>és mercè d'él --- on, con la femna *mesinera* li dixés motes paraules ---», *VidesR.* (197v2, 208v1, 136r1). També en els *CostTort.* i S. xv.

Emmetzinar. Antigament *metzinar* «per cascan forat del seu vestir penyava una ampo<I>la --- — On vas? — E'l diable li respòs --- — Eu vau *metzinar* los freres ---», *VidesR.*, 40r1; «un ardiacha *metzinà* aquell bisbe, e morí», Llull (*Merav.*, *NCl.* III, 101); «la metgessa / --- / a totes tres / en bany les mès / *medicina* / e *metzinà*», *JRoig* (*Spill*, 8834); *metzinavit me*, i el part. *metzinat* en docs. ross. de 1381 i 1461 (*InuLC*); i encara modernament sento *metzinar* en els pobles més alts de les V. Ferrera i de Cardós (s a *metzinát* Tor, (*semequina* Tavascan, 1932-34). Però en general les diu *emmetzinar* fins i tot a Pall. i Ribag. Un vell muntanyenc de Rialb de Noguera es deia *l'ammeginát* (i hi ha la *Borda de l'ameginát*, 1964); s *amme-*